

Wie is Jezus Christus?

(wat zegt Hijzelf daarover)

(Studie bij de prediking in EDRNoord en EDR3
6 december 2009 n.a.v. Hebr.1-2:1)

J.C. Bette

Wat zegt Jezus over zichzelf?

Wie zich met het onderwerp 'christologie' bezighoudt, merkt al snel dat dit het hart van het Nieuwe Testament is en dat er verbanden bestaan met bijna alle theologische thema's. Mijn goede vriend en collega Gijs van den Brink schreef voor de Studiebijbel in 2003 het onderstaande belangrijke artikel over de verkondiging van Jezus met betrekking tot zichzelf. Het gaat hier dus niet, zoals ik in de Studie bij de Prediking hiervoor schreef, wat anderen en de apostelen over Hem zeggen, maar wat Jezus Zelf predikte. En binnen zijn brede verkondiging beperken we ons nu tot wat Hij leerde aangaande Zichzelf. Hoe heeft de mens Jezus van Nazaret, die in de eerste eeuw van onze jaartelling in Israël leefde, Zichzelf aan de mensheid voorgesteld? Wat zei Jezus over zijn eigen identiteit?

Als Jezus Christus het hoofdthema van het Nieuwe Testament is, dan is het van het hoogste belang om te onderzoeken hoe Hij Zichzelf zag. Wie is Jezus Christus? Zei Hij Zelf, dat Hij de Messias was of de Verlosser of de Zoon van God? Of hebben anderen dit later over Hem gezegd? En als Hij deze titels gebruikte, wat bedoelde Hij hier dan mee?

We zullen het hebben over Jezus' roeping, over zijn woorden en werken en over de door Hem en voor Hem gebruikte titels. Vervolgens willen we proberen de essentie van zijn persoon en zijn roeping te omschrijven. We moeten ook ingaan op de relatie tussen zijn getuigenis aangaande Zichzelf en zijn prediking van het Koninkrijk van God en tot slot zullen we nadenken over de continuïteit tussen de verkondiging van Jezus en het getuigenis van de christelijke gemeente over Hem.

Wat zegt God bij de roeping van Jezus?

Op een zekere dag is Jezus aanwezig bij een gelegenheid waar Johannes de Doper mensen doopt

(Luc.3:21-22 par.). Als Jezus gedoopt wordt, gebeuren er twee dingen die Hem van de andere mensen onderscheiden. De hemel gaat open en de Geest van God daalt op Hem neer. Volgens Joodse opvatting was sinds de dagen van Haggai, Zacharia en Maleachi de Geest van profetie van Israël geweken. Deze zou weer verschijnen in de messiaanse tijd om de Messias toe te rusten (vgl. Jes.11:2; 48:16; 61:1). Dit gebeurt hier en Jezus ontvangt dan ook volmacht om namens God te spreken. Maar er gebeurt nog iets meer. Een hemelse stem proclameert het volgende: 'Deze is mijn Zoon, de geliefde, in wie Ik mijn welbehagen heb' (Matt. 3:17//Marc.1:11//Luc.3:22). De stem bevestigt met woorden wat de uitstorting van de Geest op Jezus betekent. De woorden herinneren aan (de messiaanse) Psalm 2 (vs.7 'dit is mijn zoon'), maar vooral aan de 'Knecht van de Heer' in Jesaja 42 (vs.1 'in wie Ik welbehagen heb'). Bovendien is de 'geliefde' zoon in het OT de eniggeboren zoon en spreken deze woorden over de unieke relatie die er is tussen de hemelse Vader en Jezus. De proclamatie van de Vader houdt in, dat Jezus zijn eniggeboren Zoon is, die de messiaanse taak van de 'Knecht des Heren' uit Jesaja zal volbrengen.

Bij zijn doop wordt Jezus dus door de Geest van God aangegrepen en vervuld. Hij ontvangt de roeping van God om zijn boodschapper en de aanbrenner van de beloofde heilstijd te zijn en Hij wordt voor deze taak toegerust met de Heilige Geest. Vanaf zijn doop weet Jezus Zich geroepen tot de taak van de door Jesaja beloofde 'Knecht van God' (Jes.42, 49, 50, 53).

Dat het uur van Jezus' doop voor Hem van de hoogste betekenis was, blijkt ook uit een twistgesprek dat Hij op een gegeven moment heeft met de Joodse leiders. Ze vragen Jezus wie Hem de bevoegdheid heeft gegeven de dingen te doen die Hij doet (Matt.21:23-27//Marc.11:27-33//Luc.20:1-

8). Jezus antwoordt hun met een wedervraag: 'Waar kwam de doop van Johannes vandaan? Van de hemel of van de mensen?' Deze wedervraag was niet een vraag over de doop van Johannes in het algemeen, waarmee Hij hun vraag wilde ontwijken of de confrontatie ontlopen, maar het was een directe en serieus gemeende vraag over zijn doop door Johannes, een vraag die de kern van de zaak raakte en het antwoord op hun vraag binnen handbereik bracht. In zijn wedervraag bedoelde Jezus hun duidelijk te maken: mijn volmacht berust op de doop door Johannes, dat wil zeggen op dat wat er tijdens die doop gebeurd is.

De uitstraling van Jezus' optreden

Omdat Jezus geen theologische studie had genoten werd hij niet zozeer gezien als een rabbi, maar als een profeet. Dit is dan ook doorgaans het oordeel van de mensen over Hem (Matt.21:11,46; Marc.6:15; 8:28 e.a.), zelfs met enige scepsis ook binnen de kring van de Farizeeën (Marc.8:11; Luc.7:39). Hoewel zijn opdracht hiermee niet volledig werd aangegeven, plaatst Jezus Zichzelf toch ook in de rij van profeten (Matt.23:31-32,34-39; Luc.13:33). Ook als Hij zegt dat Hij de Heilige Geest heeft ontvangen, geeft Hij hiermee aan dat Hij een profeet is. Want de Geest bezitten was voor een Jood in de eerste eeuw gelijk aan 'profeet zijn'. In de synagoge van Nazaret opende Jezus de Schrift, las de passage uit Jesaja 61:1vv. voor, waar staat: 'De Geest van de Heer rust op mij ...' Nadat Hij de rol gesloten had en teruggegeven aan de dienaar zei Hij: 'Vandaag is het Schriftwoord dat u gehoord hebt in vervulling gegaan' (Luc.4:16-21). Al deze plaatsen laten zien dat Jezus Zich sinds zijn doop op profetische volmacht beriep. Dit betekent niet dat Hij Zichzelf zag als een oudtestamentische profeet, want volgens de overlevering van het synagogale Jodendom was de Geest sinds de dood van de laatste schriftprofeten Haggai, Zacharia en Maleachi uitgedoofd. In het verdwenen zijn van de Geest kwam volgens de Joodse opvatting de godsverduistering in het heden tot uitdrukking. Men verwachtte dat de Geest in de laatste dagen weer uitgestort zou worden. Jezus zag Johannes de Doper als een profeet in wie de Geest weer was teruggekeerd (Matt.11:9; Luc.7:26). Maar van Zichzelf zegt Hij: 'Meer dan Jona is hier', dat wil zeggen meer dan een profeet (Matt.12:41). Dit 'meer' heeft een eschatologische klank. Met de nieuwe werken die in de kracht van de Geest worden gedaan is de in het Oude Testament beloofde messiaanse heilstijd aangebroken. Meer dan Johannes de Doper

staat hier voor u (vgl. Matt.11:11) en zelfs meer dan Mozes (vgl. Matt.5:21-48)! De hierbij horende volmacht wordt het duidelijkst uitgesproken in Matt.5:17 'Meent niet, dat Ik gekomen ben om de wet of de profeten te ontbinden; Ik ben niet gekomen om te ontbinden, maar om te vervullen.' Jezus zegt hiermee dat met Hem de tijden van vervulling zijn aangebroken, waarover de profeten hebben geprofeteerd (o.a. Jer.31:31-34; Ezech. 11:19-20) en dat Hij de beloofde profeet als Mozes is (Deut.18:15,18).

Jezus spreekt en handelt naar de wil van God zoals deze geldt voor de tijd van de vervulling, de messiaanse heilstijd, en die overstijgt Gods wil zoals deze gold in de tijd van de belofte, de oudtestamentische tijd (vgl. Marc.10:1-12). De aanwezigheid van de Geest is het teken dat de heilstijd is aangebroken. God bemoeit Zich weer direct met zijn volk. Als drager van de Heilige Geest is Jezus niet alleen een profeet zoals de oudtestamentische profeten, maar Gods laatste en beslissende gezant. Zijn verkondiging biedt de laatste mogelijkheid tot behoud en is daarmee een eschatologisch gebeuren. Met zijn optreden breekt de voleinding aan.

En de Geest werkt in Jezus op tweeërlei wijze, in woord en daad (vgl. Luc.24:19), in machtige daden en gezaghebbende woorden. Hij geneest zieken en werpt boze geesten uit. De overwinning over de macht van de boze moet niet slechts gezien worden als afzonderlijke aanslagen op het rijk van satan, maar als tekenen van de aangebroken heilstijd, waarin het kwaad niet meer regeert. Hij zegt namelijk: 'Indien Ik door de Geest Gods de boze geesten uitdrijf, dan is het Koninkrijk Gods over u gekomen' (Matt.12:28). De vernietiging van satan is door Jezus ingezet (vgl. Marc.1:24). Elke keer wanneer er een demoon wordt uitgeworpen is dit een vooruitgrijpen op het uur dat de satan zichtbaar onttroond zal worden. Dit optreden is in die mate uniek voor Jezus.

De verkondiging van Jezus

Het Koninkrijk van God

Wat betreft de verkondiging van Jezus is het centrale thema het 'Koninkrijk van God'. Zo vatten tenminste de drie eerste evangelisten Jezus' verkondiging samen (Marc. 1:15; Matt.4:23; 9:35; Luc.4:43; 8:1). Dit blijkt ook duidelijk in de vele keren dat Jezus over het Koninkrijk spreekt. Hij heeft het o.a. over het ingaan in het Koninkrijk, het feestmaal van het

Koninkrijk, de nabijheid van het Koninkrijk, het gebed om het komen van dat Rijk. Ook vele gelijkenissen handelen over het Koninkrijk Gods. Maar wat moeten we nu onder dit Koninkrijk verstaan?

De term Koninkrijk van God wordt in het Nieuwe Testament nergens uitgelegd, waaruit we opmaken dat deze bekend werd verondersteld. In het Oude Testament komen we het begrip in tweeërlei zin tegen. Ten eerste in de zin van het altijd aanwezige, algemene koningschap van God. In de Psalmen wordt het universele koningschap van God bezongen (bv. Ps.47, 93, 96-99). Dit koningschap kan in de schepping en in de geschiedenis nog niet ten volle waargenomen worden, want het is daar nog geen algemene werkelijkheid geworden.

Ten tweede wordt er in het Oude Testament over het koningschap van God gesproken in de zin van het toekomstige messiaanse Vrederijk. Het zichtbare koningschap van God over de wereld zal in de toekomst werkelijkheid worden (bv. Jes.2:2-5; Dan.2:44). Deze beloofde toekomstige heerschappij is nauw verbonden met de komst van zijn knecht, de Messias.

Uit tekstplaatsen als Marcus 1:15, waar Jezus zegt: 'De tijd is vervuld en het Koninkrijk Gods is nabij gekomen' blijkt dat Jezus spreekt over iets dat in het OT beloofd en aangekondigd werd! Met andere woorden, Jezus spreekt over het Koninkrijk in de tweede zin, het beloofde messiaanse Rijk. Met de komst van dit Rijk breekt de tijd van de vervulling aan, de voleinding, de beloofde heilstijd.

Verder wordt uit de oudtestamentische achtergrond duidelijk dat het niet om een koninkrijk gaat in ruimtelijke of geografische zin, maar om de heerschappij, het gezag van de koning. Het hoofdkenmerk van dit koningschap is dat God zijn koningsideaal van gerechtigheid op aarde zal verwezenlijken. Dit ideaal bestaat niet primair in een onpartijdige rechtspraak, maar veeleer in de bescherming die de koning biedt aan hulpelozen en armen, aan wezen en weduwen. Jezus zegt dat dit koningschap komend is, het is nabij, voor de deur.

De Verlosser

Het is behalve de verkondiging van het Koninkrijk ook duidelijk dat Jezus impliciet Zichzelf verkondigde als Verlosser en Plaatsvervanger van God op aarde. Om zijn bediening en volmacht duidelijk te maken gebruikt Hij beelden als de

'boodschapper van God' die de mensen bijeenroept voor het feestmaal en 'arts' van de zieken (Marc.2:15-17), 'de herder' (Marc.14:27v par.; Joh.10) en 'de huisvader' die het gezin van God aan zijn tafel nodigt (Luc.22:29v.). Dit soort beelden hebben een eschatologische klank en wijzen er duidelijk op dat Jezus Zichzelf zag als de Heiland, de Verlosser die namens God op aarde optreedt. Dit blijkt ook duidelijk uit het veel voorkomende benadrukte egô 'ik' in de woorden van Jezus. Dit 'ik' is zeer markant aanwezig in de zogenaamde antithesen in Matt.5:21-48 'U hebt gehoord dat tot de ouden gezegd is ... maar Ik zeg u ...'. We vinden deze wijze van spreken ook in bevelen (bv. Marc.9:25), uitzendingswoorden (bv. Matt.10:16) en troostwoorden (bv. Luc.22:32). Deze 'ik', die zijn uitspraken vaak vooraf laat gaan door 'amen', spreekt met goddelijke volmacht en weet Zich de Plaatsvervanger van God. Hij treedt in de plaats van de thora (Matt.7:24-27 par.) en van het belijden van deze 'Ik' is het heil van de mensen afhankelijk (Matt.10:32v. par.). Voor de achtergrond van dit goddelijk 'ik' in het Oude Testament en de relatie met de goddelijke Wijsheid, zie het artikel 'Jezus en het evangelie naar Johannes'. De verkondiging van Jezus bleef dus niet beperkt tot het Koninkrijk van God. We zien ook dat Hij Zichzelf als de Verlosser voorstelde en dat dit onderdeel van zijn boodschap was. Het is dan ook zinvol op te merken dat het een misverstand is dat de roeping en het zendingsbewustzijn van Jezus het duidelijkst zichtbaar zouden zijn in de gebruikte messiaanse titels. Dat Jezus Zichzelf als de Messias, als de Plaatsvervanger van God op aarde zag, is ook zonder titels zonder meer duidelijk.

Prediking van het Koninkrijk en Jezus' getuigenis aangaande Zichzelf

Een vraag die veel gesteld wordt, is hoe de zojuist genoemde twee thema's, die van de prediking van het Koninkrijk en Jezus' getuigenis aangaande Zichzelf, zich verhouden. Vaak denkt men namelijk dat maar één van beide authentiek kan zijn, en de voorkeur valt dan altijd uit ten gunste van de prediking van het Koninkrijk.

Bij lezing van de evangeliën valt het echter op dat de schrijvers het onderwijs van Jezus verdelen over twee elkaar afwisselende groepen. Enerzijds is er het onderwijs dat aan een breed publiek of aan tegenstanders in het openbaar wordt gegeven, anderzijds is er het onderwijs dat alleen voor de discipelen bestemd is. Deze tweedeling komen we

ook in het evangelie naar Johannes tegen. Dit gaat terug op Jezus Zelf. We zien dat bijvoorbeeld in Marc.4:10-11 "En toen Hij [met hen] alleen was, vroegen zij die in zijn omgeving waren met de twaalfen Hem naar de gelijkenissen. En Hij zeide tot hen: 'U is gegeven het geheimenis van het Koninkrijk Gods, maar tot hen, die buiten staan, komt alles in gelijkenissen.'" Jezus maakt dus onderscheid tussen onderwijs voor discipelen en voor buitenstaanders, tussen zogenaamd esoterisch en exoterisch onderwijs (vgl. Matt.11:27 par.; 13:16v. par.). Evenals in het Jodendom komen beide vormen bij Jezus naast elkaar voor. Het zou eerder bevreemden wanneer dit in tegenstelling tot de Joodse context niet het geval was. Het verschil tussen beide is bij Jezus een verschil in verstaanbaarheid: alleen aan de gelovigen wordt de volmacht van Jezus geopenbaard.

Met dit gegeven komt overeen dat het merendeel van de 'Zoon des mensen'-woorden (zie hieronder) gericht zijn tot de discipelen, terwijl het thema van het Koninkrijk van God een veel grotere rol speelt in zijn openbare prediking, zoals bijvoorbeeld in de gelijkenissen. Dit blijkt bijvoorbeeld duidelijk in Luc.17:20vv. waar Jezus tegenover de Farizeeën over het Koninkrijk van God spreekt, maar direct erna tegen zijn discipelen (vs.22) over de dagen van de Zoon des mensen.

Dit onderscheid is van fundamenteel belang voor een juiste waardering van Jezus' getuigenis aangaande Zichzelf.

Het messiaanse Rijk nu al aanwezig

We zagen dat Jezus verkondigde, dat het Koninkrijk nabij was, voor de deur. Het is zo nabij, dat de krachten ervan al werkzaam zijn in het heden. Dat het Koninkrijk nabij is, werd ook door bijvoorbeeld de Joodse apocalyptische beweging in de eerste eeuw en door Johannes de Doper verkondigd. Maar nieuw is bij Jezus dat de krachten ervan al in het heden werkzaam zijn.

Op de vraag van Johannes de Doper uit de gevangenis of Jezus degene was die komen zou of dat zij een ander te verwachten hadden, antwoordt Hij: 'Blinden worden ziende en lammen wandelen, melaatsen worden gereinigd en doven horen, doden worden opgewekt en armen ontvangen het evangelie'. In deze opsomming zien we een duidelijke toespeling op oudtestamentische profetieën over het messiaanse Vrederijk (Jes.26:19; 29:18v.; 35:5-6; 61:1v.). De uitzichtlozen worden

geholpen en de zieken genezen. De tijd waarin de Geest was gedooft, is ten einde en de heilstijd breekt aan.

Wanneer Jezus aan het begin van zijn bediening in Nazaret uit Jesaja 61:1-2 citeert: 'De Geest des Heren Heren is op mij, omdat de Here mij gezalfd heeft; Hij heeft mij gezonden om een blijde boodschap te brengen aan ootmoedigen, om te verbinden gebrokenen van hart, om voor gevangenen vrijlating uit te roepen en voor gebondenen opening der gevangenis; om uit te roepen een jaar van het welbehagen des Heren ...' zegt Hij vervolgens: 'Heden is dit schriftwoord voor uw oren vervuld', met andere woorden, met u als getuigen is dit heden in vervulling gegaan (Luc.4:21). De eschatologische bruiloft is begonnen, de bruidegom is gekomen en het bruiloftsfeest is gaande (Marc.2:18vv.). Met veel verschillende beelden brengt Jezus steeds weer dezelfde boodschap, te weten dat de messiaanse heilstijd is aangebroken. Het licht is gekomen en schijnt (Marc.4:21). De dag van de oogst is aangebroken, met een dertig-, zestig- of zelfs honderdvoudige vrucht (Marc.4:8), de oogst is groot (Matt.9:37), de velden zijn wit (Joh. 4:35). De vijgenboom krijgt weer bladeren, de lente staat voor de deur (Marc.13:28vv.). Nieuwe wijn wordt aangeboden (Marc.2:22). Het feestgewaad wordt aan de verloren zoon gegeven (Luc.15:22). Nu al wordt de vrede en het heil van God aangeboden (Matt.10:11-15), wordt er gebonden en ontbonden (Matt.16:19; 18:18), dat wil zeggen, wordt de verlossing meegedeeld en het oordeel aangezegd.

Ook met symbolische of beter gezegd profetische handelingen heeft Jezus duidelijk gemaakt, dat het Koninkrijk van God, de heilstijd, nu al aangebroken is. Wanneer Hij de handelaren uit de tempel verdrijft, brengt Hij daarmee Zach.14:21 tot vervulling: 'En op die dag zal er geen veehandelaar meer zijn in het huis van de Heer van de machten', een messiaanse profetie volgens welke 'in het laatst der dagen' de tempel gereinigd en in ere hersteld zal worden (vgl. Mal.3:1vv.; Ezech.40-47). Het is nu de dag dat de tempel wordt vernieuwd en de nieuwe eeuw aanbreekt. En na een wonderbare spijziging van 5000 mensen, reageren de mensen die dit meemaken als volgt: 'Deze is waarlijk de profet, die in de wereld komen zou' (Joh.6:14). En wanneer Jezus op zijn laatste reis naar Jeruzalem de stad binnenrijdt op een ezel is dit een duidelijke herinnering aan de koning van vrede in Zach.9:9. Dit

wordt dan ook zo door de omstanders ervaren, wanneer zij roepen: 'Gezegend het komende rijk van onze vader David' (Marc.11:10). Hiermee spreken zij hun verwachting uit dat het door de profeten aangekondigde herstel van het koningshuis van David nu voor de deur staat.

Messiaanse titels en verwachtingen

Messias

De meest voor de hand liggende titel, namelijk die van 'messias', gezalfde, blijkt niet door Jezus Zelf gebezigd te worden. Dit wijst erop dat Hij de verwachting die er onder de Joden in zijn dagen leefde, niet zonder meer wilde bevestigen. De messiaanse verwachting onder het gewone volk werd namelijk eenzijdig gevoed door de typering van een politieke Messias in het deuterokanonieke boek de Psalmen van Salomo. Men verwachtte een Messias die zou regeren met een ijzeren staf, die de aarde zou reinigen van kwaad en de heidense volkeren zou verslaan, Jeruzalem zou bevrijden en voor eeuwig als koning zou regeren. Sterker nog, Jezus heeft de verwachting van een politieke Messias tijdens zijn optreden op aarde radicaal afgewezen (zie hieronder, bij de bespreking 'Zoon van God').

Toch heeft Hij anderzijds, zoals we al eerder opmerkten, in zijn hele optreden een messiaanse verwachting opgeroepen. Dit blijkt ook duidelijk uit twee passages in het Evangelie, waarin Jezus de titel die anderen gebruiken met betrekking tot Hem, niet afwijst. Jezus vraagt op een zeker moment aan zijn discipelen 'Wie zeggen jullie, dat Ik ben?' En dan antwoordt Petrus namens alle discipelen: 'U bent de Messias' (Marc.8:29). Vervolgens gebiedt Jezus hun hierover met niemand te spreken! Dit mag nog niet publiek bekend worden. En volgens Matteüs heeft Jezus hier ook nog gezegd: 'Zalig ben je, Simon Barjona, want vlees en bloed hebben je dat niet geopenbaard, maar mijn Vader die in de hemelen is' (Matt.16:17). Een tweede keer dat de messias-titel voor Jezus gebruikt wordt, is door de hogepriester, wanneer Jezus voor het Sanhedrin staat. De hogepriester vraagt hem: 'Bent u de Messias, de zoon van de Gezegende?' En Jezus antwoordde hem: 'Ik ben het' (Marc.14:61-62a). Maar hier blijkt ook direct hoe Jezus het messiaschap invult, want Hij zegt vervolgens: 'en u zult de Zoon des mensen zien, gezeten aan de rechterhand van de macht en komende met de wolken des hemels' (Marc.14:62b). Zijn messiaschap heeft niet het karakter van een politieke vorst, maar van de hemelse mensenzoon.

Samenvattend moeten we vaststellen, dat Jezus niet openlijk uitsprak dat Hij de Messias was, maar Hij sprak het ook niet tegen, wanneer het van Hem gezegd werd. En staande voor het Sanhedrin, aan het einde van zijn leven, geeft Hij duidelijk aan wat Hij onder zijn messiaschap verstonde: Hij is de hemelse Zoon des mensen die zit aan de rechterhand van God (zie verder beneden onder Zoon des mensen).

Zoon van God

Ook hier is het opmerkelijk, dat Jezus Zelf nooit de volle titel voor Zichzelf gebruikt. Het zijn de hemelse stem bij zijn doop (Marc.1:11) en op de berg van de verheerlijking (Marc.9:7), de duivel en demonen (Matt.4:3,6; Marc.5:7) en de hogepriester (Marc.14:61), die de titel 'zoon van God' voor Hem gebruiken. Met andere woorden, God, demonen en mensen, maar niet Jezus Zelf, gebruiken deze titel. Nu werden joodse chasidim die charismatische krachten bezaten wel vaker 'zonen van God' of 'heilige (mannen)' genoemd. Zo kan het ook bij Jezus gegaan zijn (bv. Marc.1:24; 3:11; 5:7), maar er is meer aan de hand. In Jezus' dagen had de titel Zoon van God ook een messiaanse betekenis gekregen. In Qumran werden 2 Sam.7:14 ('zoon van David') en Psalm 2:7 ('mijn zoon bent u') met elkaar in verband gebracht en messiaans uitgelegd. De 'Zoon van God' is de 'Zoon van David', de beloofde Messias. Jezus wees tijdens zijn eerste komst de bediening van een politieke messiaanse vorst af, zoals we eerder al zagen. We zien dat ook duidelijk tijdens de verzoeking in de woestijn (Matt.4:1-11). De duivel zegt 'Als je de zoon van God bent, verander dan deze stenen in broden', met andere woorden, gebruik je macht dan. En terwijl ze op het dak van de tempel staan, zegt de satan: 'Spring dan naar beneden, want er komen dan toch engelen om je te dragen'. Met andere woorden, legitimeer jezelf dan door een wonder te doen dat iedereen overtuigt. En bij het derde aanbod waarbij de satan Jezus de wereldheerschappij aanbiedt, als hij hem aanbidt, wordt het helemaal duidelijk. Want de wereldheerschappij is inderdaad aan de Messias beloofd (Ps.2:8; Dan.7:14). Jezus werd door de duivel verzocht Zich te manifesteren als de messiaanse Koning in politieke zin, maar Hij weerstond deze verzoeking. Hij had bij zijn eerste komst een andere roeping.

Toch wijst Jezus niet af dat Hij de zoon van God is. Sterker nog, Hij heeft de gewoonte God in zijn gebeden aan te spreken als 'Vader' (bv. Marc.14:36; Matt.11:25vv./Luc.10:21). En hij ziet Zichzelf als

de Zoon van God op een van anderen onderscheiden unieke wijze. Dit blijkt overduidelijk uit zijn woorden in Matt.11:27 'Alle dingen zijn Mij overgegeven door mijn Vader en niemand kent de Zoon dan de Vader, en niemand kent de Vader dan de Zoon en wie de Zoon het wil openbaren.' Hij heeft als de Zoon een exclusieve relatie van kennis en liefde met de Vader en hij heeft alle macht en heerschappij van zijn Vader ontvangen (vgl. Dan.7:14; Matt.28:18). Samenvattend kunnen we dus stellen, dat Jezus Zichzelf wel degelijk voorstelt als de Zoon van God, de Messias die de heerschappij over de wereld heeft ontvangen, maar dat zijn bediening niet bestaat uit een politiek optreden.

Jezus en Israël

Omdat we in het voorgaande een aantal keren duidelijk vaststelden dat Jezus een politiek messiaans optreden afwees, is het hier de plaats om in te gaan op zijn relatie met het volk Israël. Heeft Hij Zichzelf nu wel of niet voorgesteld als de aan Israël beloofde Messias?

Het feit dat Jezus op een zeker ogenblik 12 discipelen kiest (Matt.10:1 par.) houdt verband met de 12 stammen van het volk Israël. Deze 'twaalf' vertegenwoordigen het nieuwe Israël, de heilige rest die in de laatste dagen behouden zal worden (Jes. 10:20,21; 28:5; Ezech.6:8; Amos 5:15; Zef.2:9; vgl. Openb.7:4-8). Jezus heeft de discipelen geboden de grenzen van het land Israël niet te overschrijden, maar alleen te gaan naar de dorpen en steden in Israël (Matt.10:5-6,23; vgl. 15:24) en namens hem de verstrooide en verdwaalde schapen van het huis van Israël te verzamelen (vgl. Matt. 9:36). Hij had geen politieke intenties, maar is wel de messiaanse herder die het herstel van het volk Israël beoogt.

Verder zegt Jezus, dat bij de voltooiing van het Koninkrijk de Zoon des mensen zal zitten op de troon van zijn heerlijkheid en dat de 12 discipelen dan ook elk een troon zullen hebben en met hem zullen regeren over de 12 stammen van het volk Israël (Matt.19:28 par.). Deze heerschappij over het twaalf-stammenvolk vooronderstelt een aan de Messias onderdanig Israël. Jezus voorzag dat eens het hele volk hem als Messias zou belijden en gehoorzamen, hetgeen ook blijkt uit zijn woorden in Matt.23:39 par. "want Ik zeg u, u zult mij van nu aan niet meer zien, totdat u zegt: 'Gezegend hij die komt in de naam des Heren!.'" Hoewel een meerderheid van het volk Jezus als Messias afwees, zegt Hij toch dat er met zijn vertrek aan de heilloze tijd die voor

Israël zal aanvangen, een einde zal komen (zie comm. Matt.23:37-39). Er blijft een hoop voor Israël als volk. Ook voor hen zal Hij eens de Messias zijn, want als Hij komt in heerlijkheid zullen zij hem begroeten met de woorden uit Psalm 118:26.

Zoon des mensen

De titel 'Zoon des mensen' komt meer dan 80 keer voor in de evangeliën. Ook als men de parallelle teksten niet meetelt komt de term nog ten minste 38 keer voor! En in tegenstelling tot de andere titels wordt deze alleen gebruikt door Jezus Zelf. Nergens wordt Jezus met deze woorden door zijn discipelen beleden of aangesproken. Zo overweldigend als deze feiten zijn, zo veel verschil van mening is er over de betekenis van de term.

Is dit een titel?

De eerste vraag die beantwoord moet worden, is of het hier wel een titel betreft. In het profane Grieks komt de term niet voor. Het is namelijk een woordelijke vertaling van het Aramese bar 'enasha 'zoon van de mens'. Op veel plaatsen in het OT, ook in de Griekse vertaling (LXX), komen overeenkomstige termen voor (bv. Ps.8:5, vgl. Hebr. 2:6; Ezech.2:2,3; 3:1), die dan neerkomen op mensenkind ('zoon' drukt in het Hebreeuws of Aramees een verbondenheid uit). Sommige uitleggers interpreteren de term ook in het NT op deze wijze, waarbij het dan zou gaan om 'de mens' in het algemeen of onbepaald 'een mens, iemand'. Op sommige plaatsen is inderdaad wat voor deze opvatting te zeggen, bijvoorbeeld Marc.2:28 par. 'De Zoon des mensen is heer over de sabbat', dit met het oog op vers 24, waar staat 'de sabbat is gemaakt om de mens en niet de mens om de sabbat'. Een tweede voorbeeld is Luc.12:10 par. 'Een ieder die een woord zal spreken tegen de Zoon des mensen, het zal hem vergeven worden, maar wie tegen de Heilige Geest zal lasteren, het zal hem niet vergeven worden'. Als hier het lasteren tegen 'een mens' in het algemeen wordt gesteld tegenover het lasteren van de Heilige Geest, wordt de tekst wel begrijpelijker. Op verreweg de meeste plaatsen waar de term voorkomt, voldoet deze uitleg echter niet. De term is daar onmiskenbaar als exclusieve zelfaanduiding van Jezus gebruikt.

Zoon des mensen in de apocalyptiek

Nu had zich naast het algemene of onbepaalde gebruik van de term in apocalyptische kringen ook een verheven spraakgebruik ontwikkeld. De bar 'enasha was hier in aansluiting bij Daniël 7:13

geworden tot een messiaanse titel. Dit spraakgebruik sluit aan bij de Griekse tekst van de evangelieschrijvers die de term ook als een titel hebben begrepen. Bovendien wordt in de evangeliën de titel nergens uitgelegd, maar bekend verondersteld, hetgeen erop duidt dat Jezus deze niet Zelf heeft 'uitgevonden'. Het uitgangspunt voor het gebruik van de terminologie in apocalyptische kringen is Dan.7:13 'En zie, met de wolken des hemels kwam iemand gelijk een zoon des mensen.' Deze figuur 'gelijk een mensenzoon' wordt in Daniël geduid als verbonden met het vijfde en laatste rijk dat op aarde zal komen, namelijk het rijk van de 'heiligen des Allerhoogsten' (7:18,27; is de figuur 'als een mensenzoon' een vertegenwoordiger van het volk of van Gods heerschappij en heerlijkheid (vgl. Ezech.1:26). Vervolgens werd in de Joodse apocalyptiek deze figuur niet meer beeldend, maar zonder uitzondering als een individu getekend en 'Zoon des mensen' werd een titel voor de komende Verlosser. In deze kringen spreekt men over de 'Zoon des mensen' die komt op de wolken des hemels, verschijnt op de berg Sion, Zichzelf op de troon der heerlijkheid zet en gericht houdt. Hij is een toeverlaat voor rechtvaardigen en heiligen, het licht van de volkeren en de hoop voor bedroefden. De hele wereld zal zich voor hem neerbuigen en hem aanbidden en de rechtvaardigen en uitverkorenen zullen met Hem aanliggen en tafelgemeenschap hebben. Het is een hemelse figuur in Gods onmiddellijke nabijheid, preëxistent en door God verborgen gehouden in de hemel tot het moment dat hij Zich openbaart om het laatste oordeel te voltrekken. Met andere woorden, Hij staat met God Zelf op gelijke voet. Verder is het in ons verband ook verhelderend dat de 'mensenzoon' in de Joodse apocalyptiek enerzijds werd geassocieerd met Adam als de eerste mens (vgl. de Adam-Christustypologie later bij Paulus) en anderzijds met de goddelijke Wijsheid (bv. 1Henoch 41:9-42:3), die God Zelf en zijn heerlijkheid vertegenwoordigt (een zgn. hypostase of personificatie; zie hieronder).

'Zoon des mensen' of 'ik'?

Toch moeten we voordat we concluderen dat Jezus met de term 'Zoon des mensen' aansluit bij deze traditie en verwijst naar Dan.7:13 eerst nog een complicerende factor bespreken. Van de ruim 80 keer dat de term voorkomt zijn er 37 parallelplaatsen bekend, die egō 'ik' hebben in plaats van 'Zoon des mensen'. Dus ongeveer de helft van de 'Zoon des mensen'-woorden van Jezus komt ook voor in een 'ik'-versie. We moeten hieruit concluderen dat Jezus'

spreken over de 'Zoon van de mens' voor tenminste een deel van de hoorders behoorlijk onduidelijk moet zijn geweest. Het is ook mogelijk dat zijn spreken over de 'Mensenzoon' tot misverstanden heeft geleid omdat hij de term eveneens gebruikte op een niet-apocalyptische wijze, bijvoorbeeld door te spreken over het huidige aardse optreden en het lijden en sterven van de 'Mensenzoon'. Zij die de sleutel niet hadden, d.w.z. de impliciete verwijzing naar Dan.7:13, werden door het gebruik van de term niet veel wijzer. Een en ander geeft aan dat Jezus met het gebruik van de titel niet de bedoeling had breed de aandacht te trekken. De term was voor het grote publiek een enigszins mysterieuze en onduidelijke zelfaanduiding. Maar voor de groep van 'ingewijden' die in conventikelachtige kringen de apocalyptische tradities doorgaven, was de boodschap duidelijk: hier staat de verwachte Verlosser. Met dit gegeven komt overeen, dat het merendeel van de 'Zoon des mensen'-woorden is gericht aan de discipelen, terwijl het thema van het Koninkrijk van God een veel grotere rol speelt in zijn openbare prediking, bijvoorbeeld in de gelijkenissen. Dit blijkt bijvoorbeeld in Luc.17:20vv. waar Jezus tegenover de Farizeeën over het Koninkrijk van God spreekt, maar direct erna tegen zijn discipelen (vs.22) over de dagen van de Zoon des mensen.

Titel in de mond van Jezus

Wat kunnen we nu tegen de achtergrond van de Joodse apocalyptiek zeggen over het gebruik van de titel 'Zoon des mensen' in de mond van Jezus? Samenvattend stelt Jeremias dat de uitdrukking 'mensenzoon' een terminus gloriae is, een titel waarmee Jezus zijn toekomstige hoogheid of heerlijkheid aangeeft. Hij zal plaatsnemen op de troon naast God (Luc.22:69). Als de verdrukking van de gelovigen een hoogtepunt bereikt, zal Hij plotseling als een bliksem bij heldere hemel (Matt.24:27 par.), door niemand verwacht (Matt.24:37,39 par.), de profetie van Dan.7:13 vervullen. Omgeven door wolken en engelen zal Hij verschijnen in goddelijke heerlijkheid, en zijn engelen uitzenden om de uitverkorenen te verzamelen uit alle windstreken (Marc.13:26,27). Hij zal het oordeel uitvoeren samen met twaalf vertegenwoordigers van het volk (Matt.19:28 par., vgl. Dan.7:9v.; 1Cor.6:2v.). Zijn verschijning luidt de dagen van de Zoon des mensen in (Luc.17:22), waarin Hij zal regeren. Alle volkeren, natiën en talen zullen hem dienen en zijn heerschappij is eeuwig (Dan.7:14). Als Plaatsvervanger van God is Hij de

universele en eeuwige Heerser die tevens het Hoofd en de Representant van het volk van God is, de 'heiligen des Allerhoogsten' (Dan.7:18). In het oosterse denken kan de koning of de priester het hele volk vertegenwoordigen (de gedachte van de collectieve identiteit). De Zoon des mensen is de Verlosser van de wereld, het Licht van de volkeren.

Vervolgens moeten we de vraag beantwoorden, waarom Jezus voor deze messiaanse titel heeft gekozen in plaats van Messias of Zoon van David? Het antwoord schuilt in het al eerder genoemde gegeven dat Jezus' bediening in eerste instantie niet overeenkwam met de heersende Messiasverwachting. Zijn eerste taak was niet die van een aards politiek vorst die het volk kwam bevrijden van de Romeinse overheersing. De titel 'Zoon des mensen' was slechts in kleine kring bekend, zodat misverstanden hier minder aanwezig waren, en bovendien lag bij 'Zoon des mensen' de nadruk op zijn bovenmenselijke en hemelse karakter en zijn universele betekenis.

'Zoon des mensen' en 'Knecht des Heren'

Maar er is nog een tweede reden, waarom Jezus deze titel koos. Al in de apocalyptiek (1Hen. en 4Ezra) had de Zoon des mensen kenmerken van de 'Knecht des Heren' uit Jesaja gekregen. Hij wordt er beschreven als 'het licht der volken' (vgl. Jes. 42:6; 49:6), de 'uitverkorene' (vgl. Jes.42:1), de 'rechtvaardige' (vgl. Jes.53:11), en als 'verborgen' (vgl. Jes.49:2). Koningen zullen voor Hem neerbuigen (vgl. Jes.49:7; 52:13-15) en hij wordt 'mijn (Gods) knecht' genoemd.

Alles wat tot nu toe over de Zoon des mensen werd gezegd, lag geheel in de lijn van de apocalyptische verwachting met betrekking tot de hemelse Zoon des mensen. Nieuw bij Jezus is echter dat hij de titel ook gebruikt voor zijn leven op aarde. Hij zegt bijvoorbeeld dat de 'Mensenzoon' heer is over de sabbat (Marc.2:28 par.), geen steen heeft om zijn hoofd neer te leggen (Matt.8:20 par.) en gekomen is om het verlorene te zoeken en te redden (Luc.19:10). Verder spreekt Hij meerdere malen over het lijden en sterven van de Mensenzoon (bv. Marc.8:31 par.; 9:12 par.; 10:33 par.). Hiermee wordt de verbinding tussen de 'Zoon des mensen' en de 'Knecht des Heren' uit Jesaja door hem doorgetrokken. Heel duidelijk blijkt dit bijvoorbeeld in Marcus 10:45 'Want ook de Zoon des mensen is niet gekomen om Zich te laten dienen, maar om te dienen en zijn leven te geven als losprijs voor velen'. Hier noemt Jezus

het centrale thema van de 'knecht des Heren'-profetieën en maakt Hij een duidelijke toespeling op Jes.53:5 'om onze overtredingen werd hij doorboord', het zondeoffer in Jes.53:10, en het herhaalde 'velen' in Jes. 53:11v. Jezus geeft aan dat Hij de Zoon des mensen is, maar dat zijn bediening die van de Knecht des Heren uit Jesaja is.

Hiermee zijn we terug bij de roeping die Jezus bij zijn doop ontving. Hoewel 'Zoon des mensen' de enige titel is die Jezus Zelf in de mond nam, blijkt dat we met deze titel en de verwijzing naar Daniel 7 nog niet tot de kern van Jezus' zendingsbewustzijn zijn doorgedrongen. Die kern ligt niet bij Dan.7, maar bij Jesaja 53. Maar voordat we over het messiaans lijden van Jezus gaan spreken moeten we eerst nog stilstaan bij een figuur die nauw aan de Zoon des mensen verwant is, de goddelijke Wijsheid.

Jezus en de goddelijke Wijsheid

Omdat we aan dit thema met betrekking tot het evangelie naar Johannes een heel artikel wijden (zie het artikel 'Jezus en het evangelie naar Johannes') zullen we er hier maar kort aandacht aan geven. Ook de relatie tussen Jezus en de Wijsheid geeft ons inzicht hoe Jezus zijn relatie met God zag. De gepersonifieerde Wijsheid is namelijk in het OT en in het Jodendom een omschrijving van God Zelf (zie Job 28, Spr. 1 en 8). Op twee plaatsen in de evangeliën noemt Jezus deze Wijsheid bij name, in Lucas 11:49 ('Daarom ook heeft Gods Wijsheid gezegd') en in Lucas 7:35 ('Maar de Wijsheid vindt rechtvaardiging bij al haar kinderen', zie comm. ter plaatse). Op deze plaatsen blijkt dat Jezus de Goddelijke Wijsheid sprekend invoert, haar voorstelt als een persoon, die spreekt in de eerste persoon enkelvoud en een bovenhistorisch figuur is die de gehele geschiedenis overziet en goddelijk gezag heeft, want zij zendt profeten en gezanten. Maar van groter belang is dat in minstens drie andere uitspraken van Jezus we een grote invloed van deze oudtestamentische Wijsheid zien. Het betreft hier Jezus' weklacht over Jeruzalem (Matt.23:37-39 par.), zijn lofprijzing (Matt.11:25-27 par. 'Ik prijs u, Heer van hemel en aarde ...') en zijn uitnodiging aan vermoeide en bedrukte mensen (Matt.11:28-30 'Komt allen tot mij'). In deze uitspraken van Jezus vinden we de volgende karakteristieken die bij de goddelijke Wijsheid horen: de verborgenheid van de Wijsheid, alleen God kent de wijsheid, de Wijsheid schenkt zichzelf en daarmee het heil, de Wijsheid roept de mensen, wordt afgewezen, verkiest zich

enkelingen, en de Wijsheid zegt het oordeel aan. Uit deze woorden van Jezus kunnen we concluderen dat Hij Zich op een profetisch-dynamische wijze heeft geïdentificeerd met deze Wijsheid. De invloed van de goddelijke Wijsheid zien we zowel waar Jezus spreekt als Verlosser en Zoon des mensen, als ook waar Hij spreekt over zijn verdrukking en naderende dood. Het bevestigt opnieuw dat Jezus Zichzelf zag als Gods unieke Representant op aarde.

Messiaans lijden als kern van Jezus' roeping

We komen nu tot de kern van Jezus' roeping en bediening. De evangeliën beschrijven hoe het lijden en sterven van Jezus niet het einde betekenden, maar dat dit juist het doel en de bekroning van zijn leven was. Het was zijn weg om tot de verheerlijking van de Zoon des mensen te komen, de opstanding uit de doden. De vraag die wij aan het begin van dit artikel echter stelden was hoe Jezus Zelf zijn leven heeft gezien en voorgesteld. Heeft Hij zijn eigen dood verkondigd? We willen ons ook hier weer beperken tot wat Jezus Zelf zei.

Jezus heeft zijn dood voorzien

Het antwoord is duidelijk. Jezus heeft tot driemaal toe zijn lijden en sterven aangekondigd (Marc.8:31 par.; 9:31 par. en 10:33 par.). We hoeven niet aan de echtheid van deze uitspraken te twijfelen, want er zijn meerdere redenen waarom ze geloofwaardig zijn. De loop van Jezus' leven moet hem wel gedwongen hebben met een gewelddadige dood rekening te houden. Hij werd er namelijk van beschuldigd, dat Hij God lasterde (Marc.2:7), dat Hij een valse profeet was (vgl. Marc.14:65 par.), dat Hij een opstandige zoon was (zie Matt.11:19) en dat Hij de voorschriften met betrekking tot de sabbat niet hield (o.a. Marc.2:23-3:6). Dit zijn stuk voor stuk beschuldigingen waarop de doodstraf stond, meestal uitgevoerd door steniging. Ook moet het voor Jezus duidelijk zijn geweest, dat Hij zijn leven riskeerde toen Hij de wisselaars en handelaars uit de tempel verdreef (Matt.21:12-13 par.). Niet alleen het verloop van zijn leven, maar ook door zijn visie op de heilsgeschiedenis, namelijk dat de messiaanse tijd was aangevangen en dat Hij de laatste en beslissende boodschapper van God was, heeft Jezus zijn lot geweten. Hij zag Johannes de Doper en Zichzelf als de laatsten in de rij van profeten die door Israël gedood werden (Matt.23:35 par.). In dit verband spreekt Jezus dan ook over zijn vertrek (Matt.23:37-39 par.). Ook zei Hij bijvoorbeeld dat de 'herder' gedood zou worden en de schapen verstrooid (Marc. 14:27 par.), dat de 'bruidegom' weggenomen zou

worden (Marc.2:20 par.) en dat Hij gekomen was 'om zijn leven te geven' (Marc.10:45 par.). We kunnen concluderen dat er geen twijfel over bestaat dat Jezus zijn lijden en sterven heeft voorzien en aangekondigd.

De betekenis van Jezus' dood

Jezus heeft zijn sterven niet alleen aangekondigd. Hij heeft Zichzelf ook de vraag naar de noodzaak hiervan gesteld. Het meest uitvoerig wordt dit door Hem verwoord bij het vieren van de laatste Paasmaaltijd (Matt.26:26-29; Marc.14:22-25; Luc. 22:15-20; vgl. 1Cor.11:23-25). Jezus zegt na het breken van het brood: 'Neemt, dit is mijn lichaam'. Terwijl de joden spreken over het lam als 'het lam van het Pascha', spreekt Jezus over zijn eigen lichaam. Hij is het nieuwe Paaslam, wiens dood het Nieuwe Verbond instelt (zie Jer.31:31vv.). De woorden bij de beker 'Dit is het bloed van mijn verbond, dat voor velen vergoten wordt' herinneren enerzijds aan de verbondssluiting op Sinai (Ex.24:8 'Zie, het bloed van het verbond dat de Here met u sluit') en anderzijds aan de Knecht des Heren in Jes. 53 (vs.12 'omdat hij zijn leven heeft uitgegegoten in de dood'). Het 'velen' in de Semitische betekenis van 'allen' is namelijk een sleutelwoord in Jesaja 53, waar het maar liefst vijf keer in deze betekenis voorkomt. Jezus proclameert met deze woorden dat Hij de beloofde Knecht van de Heer is die plaatsvervangend voor alle mensen zal sterven. Ook in Matt.20:28 par. spreekt Jezus over zijn plaatsvervangend sterven: 'de Zoon des mensen is gekomen ... om zijn leven te geven als losprijs voor velen'. Men betaalde een losprijs als men bijvoorbeeld een krijgsgevangene of een slaaf wilde vrijkopen. Het woord werd ook overdrachtelijk gebruikt voor de verlossing van zonde en dood (vgl. Ps.49:8). Voor een goed begrip van wat Jezus hier zegt is het van belang te zien dat Hij Zich op Jes.53:10-11 baseert. Hij is de 'lijdende knecht' die plaatsvervangend tot verlossing en verzoening van 'velen' zal sterven' (zie comm. Matt.20:28). En in Marc.9:12 zegt Jezus naar aanleiding van een vraag over de Elia die eerst zal komen, dat er over de Zoon des mensen geschreven staat 'dat hij veel moet lijden en dat hij veracht zal worden'. Hij zegt dat Hij het lot van Johannes de Doper zal delen, maar geeft ook aan door zijn verwijzing naar Jes.53:3 dat zijn dood van die van Johannes verschilt.

Drie keer komen we in het Evangelie tegen, dat Jezus zegt: 'de Zoon des mensen wordt overgeleverd' Ook hier herinnert de lijdende vorm aan Jesaja 53.

De passieve vorm is een omschrijving van wat God doet. Jezus wordt als de 'knecht van de Heer' overgeleverd aan de mensen. Jezus spreekt dus over het lijden en sterven van de Zoon des mensen en heeft het antwoord op het doel en de noodzaak van dit sterven gevonden in de profetie over de 'lijdende knecht van de Heer' in Jesaja hoofdstuk 53.

Jezus' opstanding als een goddelijke bevestiging

Het zou onterecht zijn Jezus' toekomstverwachting met betrekking tot Zichzelf te eindigen met de verwachting van zijn plaatsvervangend sterven. De drie keer dat Hij zijn lijden en sterven aankondigde zei Hij ook het volgende: 'en na drie dagen zal Hij, de Zoon des mensen opstaan' (Marc.8:31 par.; 9:31 par. en 10:33 par.). Jezus verwachtte dat de Zoon des mensen overgeleverd zou worden in de handen van mensen, maar ook dat God Hem zou opwekken op de derde dag. Hij zou door de mensen verworpen en gedood, maar door God gerechtvaardigd en verheerlijkt worden. Ook hiermee geeft Jezus aan dat met zijn komst 'de laatste dagen' en de messiaanse tijd met de opstanding uit de doden zijn aangevangen (vgl. Dan.12:12). Maar Jezus heeft meer gezegd over zijn aanwezigheid na zijn dood.

Vlak voordat Hij met zijn discipelen naar de hof van Getsemane ging zei Hij: Er staat geschreven 'Ik zal de herder slaan en de schapen van de kudde zullen verstrooid worden, maar nadat Ik zal zijn opgewekt zal Ik u voorgaan naar Galilea' (Matt. 26:31-32 par.). Jezus geeft hiermee aan dat Hij de beloofde goede herder uit Zacharia (13:7) is, die door God geslagen wordt en door wiens dood de kudde verstrooid zal worden. Maar Hij zegt ook, dat Hij na zijn opstanding de discipelen zal voorgaan naar Galilea, met andere woorden: zijn opstanding zal een tijdperk inluiden van hereniging en vernieuwing.

In dit verband moeten we ook de woorden die Jezus staande voor de hogepriester uitsprak nog een keer naar voren halen. Op de vraag aan Jezus of Hij de Christus is, zegt Hij o.a. 'Ik zeg u, van nu aan zult u de Zoon des mensen zien, gezeten aan de rechterhand van de Macht en komende op de wolken des hemels' (Matt.26:64 par.). Jezus noemt hier in één adem twee heilshistorische hoogtepunten die na zijn dood zullen plaatshebben, zijn verhoging en zijn komst in heerlijkheid...

De verkondiging van Jezus en van de gemeente

Aan het einde van deze uiteenzetting over de persoon en de prediking van Jezus is het van belang te zien hoe deze prediking van Jezus via de

apostelen is overgegaan naar de gemeente. Soms wordt namelijk wat polariserend gesteld dat Jezus het Koninkrijk predikte, maar dat de apostelen en de gemeente na Hem Jezus prediken en zo wordt gesuggereerd dat er zo'n beetje sprake is van twee verschillende evangeliën.

Nu hebben we al uitvoerig besproken dat de verkondiging van Jezus niet alleen uit het Koninkrijk bestond, maar ook het getuigenis aangaande Hemzelf betrof. Ook hebben we gezien dat het Koninkrijk waarover Jezus sprak, niet alleen toekomstig was, maar reeds aanwezig door zijn komst. De overeenkomst tussen de verkondiging van Jezus en die van de gemeente is dus veel groter dan het accentverschil. We kunnen met name drie lijnen doortrekken.

Ten eerste verwachtte Jezus dat zijn plaatsvervangend lijden gevolgd zou worden door een goddelijke rechtvaardiging.

Deze rechtvaardiging en bevestiging door God van Jezus' woorden en werken werd vervuld in zijn opstanding uit de doden. Het ligt dan ook in de lijn van de verwachting dat de prediking van de opstanding van Jezus een eerste plaats inneemt in de verkondiging van de apostelen (Hand.4:2,33; Rom.1:4; 1Cor.15:1vv.).

Ten tweede heeft Jezus een link gelegd tussen zijn zoonschap en het zoonschap van de discipelen. Hij leerde hen bidden abba 'vader'. Dit zoonschap is alleen toegankelijk voor discipelen van Jezus. Dit blijft ook na Pasen het geval (vgl. Rom.8:9,15-17; Gal.4:6v.).

Ten derde zien we in de prediking en het optreden van Jezus een eschatologische spanning tussen het 'al wel' en 'nog niet' gekomen zijn van de messiaanse tijd. Deze spanning blijft ook na Pasen aanwezig. Voor Paulus bijvoorbeeld is het 'al wel' aanwezig in de gave van de Geest, die hij een 'eerste aanbetaling' noemt (bv. 2Cor.1:22; 5:5; Ef. 1:13-14).

Evenals Jezus tijdens zijn leven op aarde leefde in de spanning van het 'al wel' en 'nog niet', zo is het ook met zijn gemeente. Enerzijds is Jezus opgestaan uit de dood en is de Heilige Geest uitgestort en werken de krachten van het Koninkrijk onder ons. Anderzijds wachten we nog op de voltooiing van het Rijk en de komst van de Zoon des mensen in heerlijkheid. Want pas dan zal de beloofde messiaanse heerlijkheid de hele schepping vervullen.